

Datum 2017-10-25
Reg.nr 42-51-17

Avdelning
Utvärderingsavdelningen
Handläggare
Nils Olsson
08-563 088 40
nils.olsson@uka.se

Utbildningsdepartementet
Regeringskansliet

Yttrande över Försvarshögskolans ansökan om tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området försvar, krishantering och säkerhet

(Remiss 2017-01-11, dnr U2016/04288/UH)

Universitetskanslersämbetets beslut

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) föreslår att Försvarshögskolan får tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området försvar, krishantering och säkerhet.

Ansökan och ärendets hantering

Försvarshögskolan har den 21 december 2016 ansökt hos regeringen om tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området försvar, krishantering och säkerhet. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har anmodats att avge ett yttrande över ansökan.

Försvarshögskolan inkom till UKÄ med en komplettering benämnd *Kvalitetsplan för utbildning på forskarnivå* den 28 april 2017.

För granskning av ansökan har UKÄ utsett följande sakkunniga: professor emeritus Leif Lewin, Uppsala universitet, docent Mika Kerttunen, Försvarshögskolan, Finland och professor Joakim Öjendal, Göteborgs universitet. De sakkunnigas bedömning baseras på Försvarshögskolans ansökan om examenstillstånd, ovan nämnda komplettering samt på intervjuer som genomfördes den 8 september 2017. De sakkunnigas yttrande bifogas.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Bedömningen av ansökan har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100) samt utifrån de aspekter och kriterier som finns sammanställda i *Universitetskanslersämbetets prövning av ansökan om tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom ett område*, Universitetskanslersämbetet reg.nr 242-271-15.

De sakkunnigas bedömning är att Försvarshögskolan har de förutsättningar som krävs för att ge licentiat- och doktorsexamen inom området försvar, krishantering och säkerhet och att utbildningen uppfyller kraven i högskolelagen och de examensmål som anges i högskoleförordningen.

UKÄ instämmer i de sakkunnigas bedömning

Beslut i ärendet har tagits av generaldirektören Anders Söderholm efter föredragning av utredaren Nils Olsson i närvaro av enhetschefen Viveka Persson, avdelningschefen Karin

Järplid Linde och strategi- och planeringsansvarige Per Westman samt kommunikationschefen Agneta Rolfer.

Anders Söderholm

Nils Olsson

Kopia till:

Försvarshögskolan

De sakkunniga

Granskning av Försvarshögskolans ansökan om tillstånd att utfärda licentiat- och doktorexamen inom området försvar, krishantering och säkerhet

Uppdraget

Försvarshögskolan har den 21 december 2016 ansökt hos regeringen om tillstånd att utfärda licentiat- och doktorexamen inom området försvar, krishantering och säkerhet. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har anmodats att avge ett yttrande över ansökan. Vi, professor emeritus Leif Lewin, Uppsala universitet, docent Mika Kerttunen, Försvarshögskolan, Finland och professor Joakim Öjendal, Göteborgs universitet, har fått i uppdrag av UKÄ att granska ansökan.

Bedömning

Vår bedömning har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och högskoleförordningen och utifrån de aspekter som finns sammanställda i *Universitetskanslersämbetets prövning av ansökan om tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom ett område*, Universitetskanslersämbetet reg.nr 242-271-15. Underlag för bedömningen har varit Försvarshögskolans ansökan om examenstillstånd samt intervjuer som genomfördes den 8 september 2017. Vid detta tillfälle genomfördes gruppvisa samtal med högskolans ledning, institutions- och utbildningsledning, doktorander samt lärare. Vår bedömning redovisas i bilaga 1. Bedömningen sammanfattas i ett samlat omdöme med motivering.

De sakkunnigas rekommendation

Vi föreslår att Universitetskanslersämbetet beslutar att rekommendera regeringen att ge Försvarshögskolan tillstånd att utfärda licentiat- och doktorexamen inom området försvar, krishantering och säkerhet.

De sakkunniga

Leif Lewin

Mika Kerttunen

Joakim Öjendal

Bilaga 1

De sakkunnigas motiveringar

Lärosäte	Examenstillstånd	ID-nr
Försvarshögskolan	Försvar, krishantering och säkerhet - licentiat- och doktorexamen	A-2017-01-4173
<p>Område för examenstillstånd</p> <p>Omdöme: Tillfredsställande</p> <p>Motivering: Försvarshögskolan (FHS) har ansökt om tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom området <i>Försvar, krishantering och säkerhet</i> och avser, om tillstånd medges, att inrätta två forskarutbildningsämnen <i>krigsvetenskap</i> och <i>statsvetenskap med inriktning krishantering och säkerhet</i>.</p> <p>Inom området studeras villkor och faktorer som påverkar möjligheterna att förebygga och hantera kriser, konflikter och krig samt att etablera säkerhet. Området inbegriper också vidare samhällliga och etiska aspekter på försvar, krishantering och säkerhet. Centrala studieobjekt är bland andra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - krigets, krisens och säkerhetens beskaffenhet och föränderlighet över tid, - politisk, militär och civil ledning och ledarskap i kriser, i krig och i säkerhetssfären i stort, - teknikens roll i krigföring och kris, - nationella säkerhetsagendor, - strategiska kulturer, - operationskonst och taktik, - internationella organisationers aktörskap, - samverkan och kommunikation vid kris, krig och inom säkerhetspolitik, - civil-militärt samarbete, - genusperspektiv på säkerhet, kris och krig, - folkrättsliga och historiska aspekter av krigföring och säkerhet samt - etiska frågeställningar kring krigföring, säkerhet, kris och folkrätt. <p>Det är en ovanlig områdesavgränsning som görs i ansökan. Internationellt svarar området inte mot någon akademisk disciplin. Begreppsmässigt är beteckningen vare sig alldeles koherent eller särskilt heuristisk. Under intervjuerna har vi emellertid övertygats om att det inte skulle vara konstruktivt för lärosätets verksamhet att försöka pressa fram en enda ämnesbeteckning och att FHS har anpassat sig till att profilera sig inom ett specialområde snarare än att söka kopiera de äldre universitetens kompetensområden. Vår bedömning är därför att områdesavgränsningen i nuläget trots allt är rimlig och ändamålsenlig.</p> <p>Även om det sålunda är svårt att beskriva området som en vetenskaplig helhet är det ingen tvekan om att de båda tilltänkta forskarutbildningsämnena stöder varandra. "Krig och politik" har alltsedan Machiavelli analyserats analogt och ömsesidigt befruktat varandra. Insända skrifter visar att man vid FHS uppodlat en förtrogenhet också med moderna teorier om krigets nya ansikte i terrorismens och inbördeskrigens tid även om det är svårt att hitta mera inträngande analyser av civilsamhällets betydelse för en bestående fred.</p>		

Initialt inrättas forskarutbildningsämnena *statsvetenskap med inriktning krishantering och säkerhet* och *krigsvetenskap*. Vid Försvarshögskolan finns de två ämnena statsvetenskap med inriktning mot krishantering och internationell samverkan samt statsvetenskap med inriktning mot säkerhetspolitik och strategi. Inom utbildning på forskarnivå förs de samman till ett gemensamt forskarutbildningsämne: statsvetenskap med inriktning krishantering och säkerhet. Sedan 2014 utgör det också ett gemensamt huvudområde för examina på grundnivå och avancerad nivå. Den statsvetenskapliga forskningen vid lärosätet är av hög kvalitet och väl integrerad i den nationella statsvetenskapliga gemenskapen.

Det andra initiala forskarutbildningsämnet, *krigsvetenskap*, är det centrala ämnet i de militära utbildningarna. Krigsvetenskap är en samhällsvetenskap och dess centrala studieobjekt är krig och militär maktutövning. Ämnet rymmer forskning om hur militär förmåga skapas, leds, organiseras, vidmakthålls över tid och kommer till verkan i insatser, vid krig, konflikt och kriser. Den krigsvetenskapliga forskningen har en mera praktisknära bakgrund och inte samma mognad men söker nu sin akademiska identitet. Kvaliteten är tillfredsställande och följer och svarar upp mot relevanta nationella och internationella frågeställningar.

Sammanfattningsvis är forskningen inom området av sådan kvalitet och omfattning att forskarutbildning kan bedrivas på en hög vetenskaplig nivå.

Området relateras slutligen till lärosätets utbildningar på ett mycket tillfredsställande sätt. De båda tilltänkta forskarutbildningsämnena svarar väl mot lärosätets uppdrag att utbilda inom försvar, samhällsskydd och säkerhet.

Forskarutbildningsmiljö

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: Forskning bedrivs sedan länge på Försvarshögskolan (FHS) inom de relevanta ämnena och har gradvis vuxit under en längre period, delvis via samarbete med och utbildning av doktorander vid andra lärosäten. Framförallt har sedan cirka fem år tillbaka en akademisering pågått vilken gjort att FHS alltmer liknar en traditionell forskningsmiljö. Det är vår bedömning att det finns en stimulerande forskningsmiljö som lärosätet dock får kämpa med för att hålla samman då det forskas inom många olika underliggande discipliner, ibland vitt skilda från varandra. Regelbundna seminarier hålls, men de är inte alltid välbesökta och inte heller relevanta för alla doktorander. Detta betraktas dock som en svaghet som just upprättandet av en forskarutbildning med eget examenstillstånd kan adressera. Kurserna verkar väl genomtänkta med tydlighet vad gäller skillnader mellan grundnivå, avancerad nivå och forskarutbildning. Kurserna genomförs av ett väl meriterat lärarkollektiv.

Det finns omfattande forskningskompetens och tillräckliga handledarresurser. Inom de två ämnena i fråga finns 12 professorer, 12 docenter och 10 lektorer. På hela FHS finns 19 professorer och 19 docenter. De seniora forskarnas/handledarnas fysiska närvaro på FHS bedöms vara tillfredsställande. Forskarkollektivets publiceringsfrekvens är acceptabel och till synes i stigande. Även om ytterpolerna av forskningsämnen är vitt åtskilda så finns det en produktiv överlappning. Detta bör dock med tiden få ett starkare uttryck i publikationer och forskningsverksamhet. Det är även något som kan och bör stimuleras i utbyggnaden av den nya forskarutbildningen. Det finns även forskargrupper och samarbeten utanför FHS som ger doktoranderna goda möjligheter till fördjupning och nätverksbyggande. Det totala antalet doktorander i miljön är för närvarande 32. Försvarshögskolan har och kommer även framgent att ha doktorander som genomför delar av sin forskarutbildning vid ett

annat lärosäte. Bedömaregruppen anser det vara viktigt att FHS infrastruktur och kultur stödjer dem på samma högkvalitativa sätt som lärosätet stöder de doktorander som är direkt anknutna till FHS.

De två enheterna som inrymmer forskarutbildningen, Institutionen för säkerhet, strategi och ledarskap (ISSL) och Militärvetenskapliga institutionen (MVI) har olika organisation och organisationskultur. För att öka tvär- eller flervetenskaplig samverkan samt göra daglig samverkan, inklusive forskningssamverkan, lättare vore det nyttigt om MVI och ISSL var organiserade enligt akademiska, vetenskapliga behov och modeller. Olika strukturer kan ofta leda till olika processer vilket i en relativt liten högskola kan generera friktion. Vi uppfattar att detta är en process som har påbörjats och kommer att fortsätta.

Det finns ett råd för jämställdhet och likabehandling samt en arbetsmiljökommitté. Även om viss kritik framkommer vad gäller anställningsformer och likabehandling av doktorander från olika bakgrunder, så uttrycks i stort uppskattning av forskarmiljön från doktorandernas sida. Det finns generellt också en positiv syn på miljöns inverkan på deras studier. Doktoranderna anser att de blir sedda och tas på allvar. Seniora forskare är tillgängliga och har en positiv inställning gentemot doktoranderna. Rumssituationen har inte alltid varit tillfredsställande och det är sannolikt så att FHS nu behöver förbättra lokalsituationen. Överlag bedöms infrastrukturen vara tillfredsställande för att bedriva kvalificerad forskarutbildning och forskning vilket innefattar att doktoranderna kommer att arbeta i en god fysisk och psykisk arbetsmiljö.

Handledarresurser

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: Försvarshögskolan har under åren rekryterat samt utvecklat flera framstående forskare och professorer som både undervisar och vägleder doktoranderna inom området och de två forskarutbildningsämnena. Handledarna besitter enligt vår bedömning tillräcklig och relevant vetenskaplig, didaktisk och akademisk-organisatorisk kompetens samt erfarenhet av handledning på forskarnivå. Det framkom vid intervjun att handledarna vid FHS har haft betydande ansvar för de nu verksamma doktoranderna och de nyligen examinerade då de i flera fall fungerat som formell huvudhandledare och ibland informell huvudhandledare. Forskarhandledarutbildning anordnas vid två tillfällen 2017 och därefter regelbundet, bland annat i samverkan med Kungl. tekniska högskolan.

Givet att FHS har en speciell relation till, och betydelse för, t.ex. Forsvarsdepartementet och Försvarsmakten, är det sannolikt att resurstilldelning är stabil och att handledningsresurser därmed är säkrade för överskådlig tid. Det är också vår bedömning att den kontinuitet det medför innebär att handledarna har tydlig koppling till forskningsområdets utveckling både i teori och praxis. FHS satsar också på juniora forskares möjlighet till meritering genom biträdande handledarskap samt med att ta fram ett mentorsprogram för yngre lärare och forskare med särskilt fokus på att främja kvinnliga akademikers möjligheter till meritering. Samverkan inom handledning mellan FHS och de universitet doktoranderna i nuläget är anknutna bedöms vara välorganiserad.

Vi anser att både kvalitet och kvantitet av handledning är mycket tillfredsställande, att doktoranderna har god tillgång till handledning och att den motsvarar deras vetenskapliga behov. Detta intryck stärktes under de samtal som fördes med doktorander.

Kvalitetssäkring

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: Försvarshögskolan redovisar en omfattande kvalitetssäkringsapparat som enligt vår bedömning skapar förutsättningar för att hög kvalitet på forskarutbildning och forskning kan uppnås. Försvarshögskolans kvalitetsarbete vilar på tre pelare: verksamhetsstyrning och uppföljning genom linjeorganisation och ansvar, kollegial kvalitetsstyrning och kvalitetssäkring samt operativt och kontinuerligt kvalitetsarbete. Styrelsen och rektor har det yttersta ansvaret för kvalitetssäkring. Linjemässigt tillhör ansvaret lärosätets forskningschef och ämnesansvariga professorer; programråd med studentrepresentation stödjer deras arbete. Det övergripande ansvaret för kollegial kvalitetssäkring tillhör Forsknings- och utbildningsnämnden. Den dagliga kollegiala granskningen sker via seminarier samt handledning och samtal. Områdesföreståndare som operativt ansvarig har ansvar för kvalitet inom doktorandprogrammet som helhet inklusive att nationella och lokala regler för den individuella studieplanen följs och studierektorer ansvarar för kvalitet i de två forskarutbildningsämnena samt att säkerställa att individuella studieplaner upprättas och att det sker en årlig uppföljning. Examensmålens koppling till utbildningens innehåll samt på vilket sätt målen säkerställs finns bifogade till den allmänna studieplanen och fungerar även som stöd för den individuella studieplanen.

Doktoranderna är involverade i kvalitetsarbetet, och de deltar i beredande och beslutande organ, samt är involverade i planering och uppföljning av forskarutbildningen. Försvarshögskolan tar uppenbarligen kvalitetsarbetet seriöst. Vi anser det positivt att kvalitetssäkringsansvaret har fördelats, och att det på alla nivåer och inom alla faser av forskningsarbete finns ett organ eller en person som är ansvarig. Vi vill dock lyfta fram att det kvalitetssystem som FHS har, som idag består av flera olika komponenter och detaljerad ansvarsfördelning, riskerar att bli tungrott och att FHS i framtiden kan undersöka om det kan förenklas för effektivisera handläggningen.

Ekonomi

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: Budgeten för forskarutbildningen inom de två planerade ämnena bygger på en miniminivå av 15 löpande doktorandanställningar från och med 2018. Dessa medel anslås i huvudsak från FHS centrala och säkrade medel. Den årliga kostnaden beräknas uppgå till ca 16,4 mkr. Doktorandlöner är fullt inräknade och anpassade för gradvis löneökning. Handledning, kursledning och administration har rimligt utrymme i budgeten och det finns även adekvata resurser avsatta för doktoranders expenser, seminarieverksamhet samt disputationskostnader. Doktorander förväntas ägna sig åt studier 80 procent av tiden och i övrigt institutionstjänstgöring 20 procent, vilket vi finner vara en bra balans.

Det saknas dock en särskild budgetpost för fysisk infrastruktur i den angivna budgeten. Detta är sannolikt hel- eller delfinansierat från en annan del av den centrala budgeten, men då forskarutbildningen expanderar och då fler doktorander kommer att ha sin primära anknytning till FHS uppmanas lärosätet att adressera denna fråga.

FHS har en låg andel externa forskningsmedel. Det finns dock en aktiv strategi för utökat sökande av externa medel, vilket vi bedömer ha chanser att ge visst resultat, speciellt via redan upparbetade intressenter såsom Förvarsdepartement, Utbildningsdepartement, Förvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Slutligen har regeringen aviserat ett ökat (men inte specificerat) anslag till FHS forskning och forskarutbildning från och med år 2018, som delvis bedöms komma

forskarutbildningen till godo.

Enligt FHS prognos täcker medlen finansiering av 15–18 doktorander under perioden 2018–2022. Prognosen bedöms av bedömagruppen vara stabil.

Samlat omdöme: Tillfredsställande

Motivering: Sammanfattningsvis är vår bedömning att Försvarshögskolan har de förutsättningar som krävs för att ge examen på forskarnivå inom området Försvar, krishantering och säkerhet. Samtliga aspekter är uppfyllda. Mot bakgrund av ovanstående föreslår vi att Universitetskanslersämbetet beslutar att rekommendera regeringen att ge Försvarshögskolan tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området försvar, krishantering och säkerhet.